

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

Oslo, 27.10.2020

Til: Stortingets energi- og miljøkomite (energi-miljoe@stortinget.no)

Stortinget må avvise forslag om å gjennomgå verneplan for vassdrag med tanke på utbygging. Vassdragsvernet må styrkes, ikke svekkes!

SRN-organisasjonene (WWF Verdens Naturfond, Naturvernforbundet, Norges Jeger- og Fiskerforbund, DNT), Norsk Friluftsliv, Sabima og Norske Lakseelver viser til Dok 8-forslag 124 S (2019-2020) fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Jon Georg Dale og Terje Halleland. Representantenes forslag lyder: *Stortinget ber regjeringen gjennomgå planene for vernede vassdrag med mål om å legge til rette for økt verdiskaping gjennom utbygging av vannkraft.*

Organisasjonene ber Stortinget om å stemme nei til forslaget.

Verneplanene for vassdrag er et fundament for vern av norsk natur som ikke må røres. Det er i de vernede vassdragene mye av vår gjenværende urørte vassdragsnatur og tilhørende biologiske mangfold skal ivaretas i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser. Verneplanene baserer seg på grundige faglige vurderinger, og omfattende demokratiske og politiske prosesser ligger til grunn for vernet.

Utfordringen med naturbevaring i Norge er stikk motsatt av representantenes forslag: Verneplanen for vassdrag må *suppleres* for å sikre et enda mer representativt nettverk av godt intakte vernede vassdrag og for å sikre unike naturopplevelser.

Bakgrunn

Norge er Europas største vannkraftprodusent og står allerede for mer enn halvparten av den regulerbare vannkraften på kontinentet. I om lag 4000 vassdrag i Norge er 70 prosent av vannkraftpotensialet allerede utnyttet. I noen fylker gjelder det nesten alle større vassdrag. Blant Norges ti høyeste fosser er seks utbygd og to er varig vernet mot kraftutbygging.

Svært mye verdifull natur har blitt oppstykket, lagt i rør, og ødelagt på veien.

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

Både vannstand, lokalklima og hvordan vannet renner har dramatisk endret livsmiljøene til de vannlevende artene i utbygde vassdrag. Tørrlegging, endret vannstand, hyppigere unaturlige endringer i vannstand, varmere sommervann og bunnfrysing om vinteren, endret lokalt klima og endrede bunnforhold er noen negative påvirkninger i utbygde vassdrag. I tillegg betyr utbygging av vannkraft også betydelige arealinngrep i form av infrastruktur, som selve kraftanlegget, transformatorstasjoner og andre bygninger, veier, demninger og linjenett.

Store og gjennomgående endringer i livsmiljøene gjør at en rekke naturtyper og arter rammes hardt av de mange vannkraftutbyggingene som allerede er foretatt. Minst 160 ferskvannsararter er truet, jf. Norsk rødliste for arter (2015). I tillegg lever en rekke trua arter i elvepåvirket natur langs vassdragene. Bestander av villaks, sjørørret, ål, elvemusling, storørret, edelkreps er ofte sterkt negativt påvirket av vannkraftutbygging. Mange andre, både kjente og mindre kjente arter av lav, moser, insekter og innlandsfisk er også negativt påvirket. I rødlistevurderingen 2018 er elver og bekker som naturtyper nå vurdert som nær truet. Fire innsjøtyper og én bunntype er vurdert som truet eller nær truet.

Det internasjonale Naturpanelet (IPBES, The Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) slår med all tydelighet fast at arealbruk og annen menneskelig påvirkning på økosystemene truer eksistensgrunlaget vårt. Naturkrisen handler om akkurat det som skjer når vi bit for bit bygger ned naturen rundt oss, og for Norges del viser data at den økologiske tilstanden til vår vassdragsnatur er kraftig påvirket og svekket av de mange store og små vannkraftreguleringene. Utfordringene finnes både lokalt, nasjonalt og internasjonalt og de må også løses på disse tre nivåene. Både natur- og klimakrisen må løses raskt uten at den ene gjøres på bekostning av den andre. I møte med et endret klima trenger vi mer robust, intakt vassdragsnatur med alle økosystemtjenester og arter i behold. Intakte vassdrag med meandere, kroksjøer, flommark og våtmark kan også dempe flom og håndtere overvann. I tillegg er konektivitet i vassdrag nødvendig for at artene skal kunne opprettholde naturlig variasjon i livshistorieutfoldelse (vandrende vs stasjonære bestander mm). Og ikke minst; våre vernede vassdrag utgjør unike opplevelsesverdier som må bevares også for kommende generasjoner.

Viktigheten av å bevare og videreutvikle et økologisk representativt nettverk av varig vernet vassdragsnatur er derfor avgjørende med hensyn til å ivareta natur i Norge og mangfoldet av og innen arter. Derfor er det faglig uakseptabelt å åpne vernede vassdrag for utbygging.

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

Det eksisterende vassdragsvernet har vært underlagt et svært omfattende og meget grundig arbeid. Både gjennom flere NOUer, konkrete faglige vurderinger, flere verneplaner og gjennom politisk behandling på alle nivåer, ikke minst store debatter i Stortinget med avveining mellom vern og utbygging. **I mange sammenhenger har det vært nødvendig med kompromisser. Disse kompromissene er for lengst gjort og organisasjonene mener derfor at Stortinget og myndighetene må avvise disse forsøkene på omkamp.**

Det er knapt noen saker som har engasjert mange forskjellige lokalsamfunn så mye som utbyggingsplaner for vassdrag. Vassdragsvern står sterkt hos lokalbefolkningen og store grupper av allmennheten. Elver er med på å bygge lokal identitet og frivillige lag og foreninger har mange steder vært drivende i verneprosessene. Å åpne opp for omkamper vil være sterkt opprivende i forhold til de store og viktige kampene som lokalbefolkning, frivillige natur- og friluftslivorganisasjoner og fagfolk har vært involvert i.

Kompromissene er allerede gjort, gjennom brede involverende og gode politiske prosesser de siste 30-40 årene.

Else Hendel, Fungerende miljøpolitisk leder, WWF Verdens naturfond

Christian Steel, Generalsekretær, Sabima

Siri Parmann, Fagsjef, Norges Jeger- og Fiskerforbund

Arnodd Håpnæs, Fagleder, Naturvernforbundet

Dag Terje Klarp Solvang, Generalsekretær, Den Norske Turistforening

Torfinn Evensen, Generalsekretær, Norske Lakseelver

Hans Erik Lerkelund, Fagsjef naturforvaltning, Norsk Friluftsliv

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

VEDLEGG:

Her følger til orientering en punktliste med gjeldende nasjonal politikk fra Regjering og Storting som berører vannede vassdrag:

Regjeringen:

- Regjeringen legger til grunn at det er viktig å bevare et representativt utvalg av den norske vassdragsnaturen. Verneplan for vassdrag ligger i hovedsak fast (2016).
- Regjeringen vil arbeide for at verneverdiene i vannede vassdrag opprettholdes eller eventuelt gjenopprettes der det viser seg at negative påvirkninger har forringet verneverdiene (2016).
- Verdiene som er knyttet til de vannede vassdragene, skal ivaretas gjennom praktiseringen av eksisterende lovverk, hvor plan- og bygningsloven og vannressursloven er viktigst (2016).
- Videre vil regjeringen vurdere om deler av de vannede vassdragene trenger en økt beskyttelse gjennom områdevern etter naturmangfoldloven (2016).
- For å opprettholde helheten i vassdragsvernet, vil regjeringen gå inn for å styrke verneverdier i enkelte vassdrag som inngår i Verneplan for vassdrag gjennom områdevern etter naturmangfoldloven (2016).
- Det er regjeringens politikk at verneplanene for vassdrag i hovedsak skal ligge fast. Dette slo vi fast i energimeldingen vi la frem i fjor. Det har også Stortinget sluttet seg til (2017).
- De vannede vassdragene utgjør både enkeltvis og i sum store natur- og miljøverdier, og vi ønsker at disse verdiene skal bevares også for kommende generasjoner (2017).
- Verneplanen er ein bindande instruks frå Stortinget til forvaltinga om å ikkje gi konsesjon til vasskraft i desse vassdraga. Vernet gjeld fyrst og fremst mot vasskraftutbygging, men verneverdiane skal òg bli tatt omsyn til ved andre typar inngrep (2018).
- Vassdrag som er vernet mot kraftutbygging er underlagt et regelverk som er fastlagt av Stortinget ved behandling av de enkelte verneplaner og enkeltvassdrag – siste gang i 2018 (2020).

Stortinget:

- Vassdragene i verneplanen er gitt varig vern, og at det ikke bør åpnes for konsesjonsbehandling av prosjekter som er tilknyttet verna vassdrag (2016).

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

- Verneplanen er en bindende instruks, vedtatt av Stortinget, som innebærer at det ikke gis konsesjon til vannkraft i vernede vassdrag (2016).
- Verneplan for vassdrag utgjør et representativt utsnitt av norsk vassdragsnatur. Dette innebærer at det ikke kan gis konsesjon til større kraftprosjekter i disse vassdragene (2016).
- Verdiene i vernede vassdrag skal ivaretas gjennom bestemmelser i vannressursloven, naturmangfoldloven og etter plan- og bygningsloven (2016).